

ВСТУП

Кінець XIX ст. став часом нової української еміграції. Численна еміграція українців вирушила до Аргентини, Бразилії, США, Канади. Цю першу еміграційну хвилю перервала Перша світова війна. Еміграційний процес помітно поживався в перші роки безпосередньо після Другої світової війни. За радянських часів усі кордони були закриті, і ніхто не міг нікуди виїхати. Від моменту проголошення незалежності України починають відбуватися масові виїзди українців за кордон. Виїжджали тепер не тільки за океан, але й до країн Західної Європи. Знову виникли різні проблеми та небезпеки: втрата віри, відчуження від рідної Церкви, шкоди для сімейного життя, розгубленість, зневіра. Найосновнішою причиною виїзду за кордон є недостатня матеріальна забезпеченість. Тому українці виїжджають за кордон у пошуках роботи. Ця проблема несе за собою нові виклики не тільки перед державною владою та громадськими організаціями, але й перед Церквою. Церква і релігія були упродовж сторіч джерелом сили і витривалості у змаганнях за релігійну і національну тотожність. У цій дипломній роботі ми намагатимемось зацентувати увагу на українській еміграції, яка опинилася далеко за межами власних кордонів і поселилась у канадських просторах. По прибуттю українських поселенців за океан виникає велика потреба душпастирської опіки над цими людьми. У чужому краю українці стали предметом зацікавлень для різних сект та російського православного духовенства, які, розуміючи брак греко-католицьких священиків, намагались надати їм необхідну підтримку, а тим самим перетягнути у своє середовище. Тому і українські ієрархи в Україні, і духовенство римо-католицької Церкви в Канаді повинні були негайно реагувати на існуючу небезпеку і рятувати українські душі від нападу «голодних вовків». З плином часу і завдяки великим зусиллям Церква серед українців у Канаді почала займати, й надалі займає, важливе місце у житті українця-християнина, а також сприяє культурному, національному і релігійному вихованню. Із розсіяних, забутих, неорганізованих груп переселенців витворились сильні громади, що зорганізувалися при Церкві. Почали зводитись величаві храми, розбудували рідне шкільництво, створили організації і для жінок, і для чоловіків, і для університетської молоді, і для дітей. Відстоювали українську мову у загальних школах, у рідній пресі та літературі.

Українська Греко-Католицька Церква має відповідний історичний досвід пастирської діяльності. Дослідження цієї діяльності дасть змогу нам побачити, з якими труднощами зіткнулись перші переселенці, а разом з ними і перші місіонери. Також, пізнавши досвід пастирської праці духовенства УГКЦ, ознайомимось ближче із методами, специфікою праці у місцевих обставинах життя. Ці досягнення перших місіонерів є фундаментом не тільки для подальшої опіки українцями у Канаді, але й для пастирювання на рідних землях серед знайомих обставин життя. Знання історії пастирського служіння українських місіонерів у Канаді допомагатиме сучасним пастирям служити в межах традиції пастирського служіння, яка була перевірена часом і різними труднощами. Аналізуючи минуле, ми відкриваємося на майбутнє, а звідси – і на подальший шлях і кроки для зростання. Багатолітній досвід пастирського служіння для нас має бути спонукою

для великої вдячності і надії, певної перспективи.

Ця дипломна робота поділяється на два розділи. У першому розділі «Становлення УГКЦ в Канаді» буде представлено початки перших українських поселенців, причини їхнього прибуття до Канади, а також згадано перших священиків, які опікувались українцями на поселеннях. Крім цього розглянемо призначення першого українського єпископа та утворення структур Української Греко-Католицької Церкви у Канаді. Звернемо увагу на опіку емігрантами в Канаді місіонерами з ЧСВВ, яких число було найбільше, священиками УГКЦ, отцями Редемптористами, Студитами, Згромадженням сестер-служебниць і особливою опікою Митрополита Андрея Шептицького, який двічі відвідував Канаду. Своє батьківське піклування Митрополит виявив насамперед своїми писаннями та повчаннями. Перестерігаючи українців перед небезпекою втратити віру, Митрополит, як вчитель і катехит, пояснив їм різні правди віри доступними та зрозумілими словами. Наголошував на спільних зібраннях, де б читались його повчання.

У другому розділі «Напрямки пастирської діяльності» розглянемо такі ділянки священичої праці: місійно-проповідницьку, культурно-національну, освітню. Зупинимо свою увагу на заснуванні різних як громадських, так і релігійно-церковних організацій, товариств, братств тощо. Не обминемо і видавництва, бібліотеки, які відіграють важливу роль у культурному і релігійному зростанні свідомості українців.

У дослідженні тематики праці ми мали певні труднощі через брак потрібних джерел і їх важкодоступності. Багато необхідних матеріалів знаходиться у архівах Василіянських монастирів у Канаді, яких важко є дістати.

У дипломній роботі будуть використані дослідження Богдана Казимири «Релігійно-громадське життя в українській католицькій митрополії в Канаді», «Українські ієрархи й запомогове братство Св. Николая» та інші історичні дослідження Михайла Марунчака «Історія українців Канади» у двох томах, дослідницькі статті з історії місій отців Василіян, які зібрані у Пропам'ятній книзі отців Василіян у Канаді, Нарис Історії Василіянського Чину святого Йосафата та Альманах Торонтської єпархії, який зібрав і зредагував Юліян Бескид. Для розкриття проповідницької діяльності черпатимемо статті із канадських часописів Логос, Календар Світла, а також пастирські послання Митрополита Андрея Шептицького до канадських українців.

У дипломній роботі використовуємо такі методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння.

Ми провели аналіз різних досліджень з даної тематики. Проаналізувавши їх, синтезували у даній праці. Порівнюючи пастирську діяльність окремо взятих місіонерів у різних місцевостях, шукали спільні риси для окреслення характеру душпастирської діяльності.

Дипломна праця не може претендувати на вичерпне розкриття даної теми, а саме пастирського служіння серед українців у Канаді з огляду на великий обсяг досліджуваної праці та обмежений формат дипломної. Наше дослідження може послужити для подальшого і детальнішого дослідження місійного пастирювання на канадських просторах.

ВИСНОВКИ

У запропонованій дипломній праці ми не намагались вибрати якийсь один елемент пастирського служіння і його дослідити, а натомість старались розкрити ділянки пастирського служіння українського духовенства для українців у Канаді, які перебували у складних умовах. Ми намагались прогледіти пастирське служіння, починаючи із першого переселення українців до Канади, яке датується 1891 роком.

Аналізуючи, ми зауважили, що хоч українських емігрантів в Канаді віддаляли від батьківщини величезні простори, вони постійно підтримували зв'язки з Україною. Основою життя українських емігрантів стали дві ідеї: віра батьків і дідів та збереження рідних традицій. Емігранти прагнули зберегти національну своєрідність, культурні та релігійні особливості.

Перший розділ присвячено історичному початку еміграційних хвиль в Канаду, також першій духовній опіці над новоприбулими українцями і розвитку української греко-католицької Церкви. У першому пункті першого розділу вияснили причини і розглянули хвилі еміграції до Канади. Через матеріальну малозабезпеченість українці виїжджали спочатку поодиночі, а згодом і цілими сім'ями, родинами, а навіть і цілими селами. У чужому краю опинялись без жодної опіки. Прибуваючи до Канади, не мали куди спрямувати свої перші кроки, не було до кого звернутися за допомогою чи порадою. Тому український емігрант із великим завзяттям брався до оброблення землі, побудови чудових святинь і храмів, народних домів, просвіт, українських шкіл. У другому ж пункті першого розділу досліджували пастирську опіку над першими прибулими емігрантами. У цьому пункті вказано, яку велику роль відіграли найперше єпископи латинської Церкви, які шукали місіонерів для українців. Отці Василіяни були першими, які відповідали на

виклики часу і місця, і, покидаючи рідну домівку, відправлялись у край, де на них очікували українські, спрагли духовного окормлення душі. У духовній опіці допомагали також і ченці Студитського уставу, отці Редемптористи, а також слід виокремити важливу і дорожню підтримку і допомогу сестер-служебниць Непорочної Діви Марії. У третьому пункті досліджували пастирські візити Митрополита Андрея Шептицького, який підтримував українців на чужині своїм пастирським словом, молитвою а також по можливості прислав священників на пастирське служіння у Канаді. Його візити сильно скріпили українців на душі і у вірі, допомогли у культурному і релігійному розвитку. Через відвідини українців по різних релігійних осередках Митрополит Андрей Шептицький ближче ознайомився із їхніми проблемами, небезпеками, а також зрозумів великі потреби не тільки у священниках, а й в призначенні окремого українського єпископа для українців. У близькому часі Римський Апостольський Престол призначив для українців в Канаді єпископа Никиту Будку. Українська греко-католицька Церква розвинулась до створення трьох епархій і номінування Митрополита Української Католицької Церкви в Канаді.

У другому розділі наголошується на активній діяльності греко-католицького духовенства, яке змагалось за збереження віри, культури і традицій українського народу. У першому пункті ми проаналізували місійно-проповідницьку діяльність пастирів. У своїх проповідях вони завжди наголошували на актуальних проблемах і намагались показати правильний шлях християнського життя. На реколекціях завжди звертали увагу на духовну поживу, тобто піст, молитву. Пастирі намагались благовістити Слово Боже так, щоб кожний міг його сприйняти і застосувати у власному житті. Місіонерсько-реколекційна праця священників греко-католиків у Канаді є великим вкладом у збереження релігійної свідомості українського переселенця.

У другому пункті досліджували створення і діяльність організацій, товариств і церковних братств. За сприянням греко-католицького духовенства було засновано просвіту, народні доми. Але найбільший внесок – у створенні при парафіях церковних братств, які охоплювали різну вікову категорію. Завдяки таким організаціям, братствам священники зосереджували українців навколо Церкви. У третьому пункті детальніше охарактеризували громадську, культурну діяльність, яка полягала у відкритті рідної школи, заснуванні національно-релігійних часописів. Активна діяльність громадських і церковних діячів допомогла українському народові зберегти рідне слово, рідну Церкву, традиції. Видаючи багато молодіжної літератури, місіонери допомагали молоді не втратити свого національного і християнського духа. Тому беззаперечно можна сказати, що пастирі не обмежувались працею лише для потреб Церкви і духовного добра своїх вірних, але радо ставали до громадської діяльності для добра українського народу.

У нашій дипломній роботі ми провели дослідження пастирської діяльності Української

греко-католицької Церкви серед українських переселенців у Канаді. Організація пастирської діяльності УГКЦ в Канаді може слугувати взірцем для відродження служіння Церкви в Україні. З цієї праці можна багато почерпнути для проведення місій як на теренах України, так і за її межами. Наше дослідження не є вичерпним. Тому залишає багато конкретніших пастирських елементів для дослідження. Ця дипломна робота може послужити вихідним джерелом для поглибленого вивчення даного питання.

Зміст

ВСТУП

РОЗДІЛ 1

СТАНОВЛЕННЯ УГКЦ В КАНАДІ

1.1. Передумови місійної діяльності УГКЦ в Канаді

1.1.1. Причини еміграції українців

1.1.2. Чотири хвили еміграції

1.1.3. Прибуття перших українців на територію Канади

1.2. Перші місіонери УГКЦ та розвиток чернечих чинів у Канаді

1.2.1. Початки пастирського служіння на українських поселеннях Канади

1.2.2. Заснування монастирів та їх розвиток

1.3. Утворення структури УГКЦ у Канаді

1.3.1. Пастирські візити Митрополита Андрія Шептицького в Канаду

1.3.2. Перший український єпископ в Канаді

1.3.3. Утворення Митрополії УГКЦ

РОЗДІЛ 2

НАПРЯМКИ ПАСТИРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Місійно-проповідницька діяльність

2.1.1. Окреслення віри та літургійний аспект проповідництва

2.1.2. Моральний аспект проповідництва

2.2. Церковні організації та їх активна діяльність у Канаді

2.3. Громадська та культурно-освітня діяльність Церкви в Канаді

2.3.1. Освіта і шкільництво у пастирському служінні УГКЦ

2.3.2. Пастирська проповідь через засоби масової інформації

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ